

2.6. Gwary polskie za granicą

Autor: Halina Karaś

{smoothgallery image=M949.gif&title=Zasięg polszczyzny kresowej. Źródło: Z. Kurzowa, Język polski Wileńszczyzny i Kresów północno-wschodnich XVI-XX w., Warszawa-Kraków 1993&caption=Zasięg polszczyzny kresowej. Źródło: Z. Kurzowa, Język polski Wileńszczyzny i Kresów północno-wschodnich XVI-XX w., Warszawa-Kraków 1993}Gwary polskie za granicą jako przedłużenie gwar polskich z terenu Rzeczypospolitej Polskiej występują jedynie w Czechach i na Słowacji. Są to: gwary cieszyńskie, czadeckie, orawskie, spiskie (zob. Śląsk Cieszyński, Orawa, Spisz). Większe i mniejsze skupiska polskojęzyczne powstałe na obcym podłożu (ruskim i litewsko-ruskim), czyli obszary polszczyzny kresowej, występują na Wschodzie, tj. na Białorusi, Litwie i Łotwie (polszczyzna północnokresowa), na Ukrainie (polszczyzna południowokresowa), oraz w wyniku deportacji w Kazachstanie i w Rosji, zwłaszcza na Syberii (zob. Kresowe odmiany polszczyzny). Gwary polskich osadników (głównie z dawnej Galicji) przetrwały również w Rumunii (Bukowina, Mołdawia), na Węgrzech (Istvanmajor), w Turcji (Adampol). Niektóre cechy gwarowe zachowały się także w mowie emigrantów polskich w Europie Zachodniej i obu Amerykach. {smoothgallery image=M950.gif&title=Polszczyzna na Bukowinie (Rumunia, Ukraina), kierunek migracji polskich górali na Bukowinę. Źródło: H. Krasowska, Górale polscy na Bukowinie Karpackiej. Studium socjolingwistyczne i leksykalne, Warszawa 2006&caption=Polszczyzna na Bukowinie (Rumunia, Ukraina), kierunek migracji polskich górali na Bukowinę. Źródło: H. Krasowska, Górale polscy na Bukowinie Karpackiej. Studium socjolingwistyczne i leksykalne, Warszawa 2006}Wszystkie gwary polskie za granicą charakteryzują się mniejszym lub większym natężeniem cech obcych. Niektóre gwary już zanikają. Najszybciej cech gwarowych i języka polskiego wyzbywa się najnowsza emigracja. W największym stopniu, mimo wpływów obcych, zachowują się gwary polskie za granicą w skupiskach polskojęzycznych wywodzących się z dawnego osadnictwa na terenach etnicznie niepolskich, przygranicznych lub też wchodzących historycznie w skład państwa polskiego.